

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศในด้านต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันผู้วางแผนการจัดการศึกษาจะต้องกำหนดเป้าหมายการศึกษาให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยมุ่งเน้นคุณภาพการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะความชำนาญและผลิตให้มีจำนวนพอเพียงกับความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าคณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547) ของทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการ และเป้าหมายที่สำคัญสำหรับเป็นแนวทางพัฒนาการผลิตกำลังคนในระดับปริญญาตรีให้มีความรู้ สนองความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาบางสาขา เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตบัณฑิตให้ทันกับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นหน่วยงานรัฐบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีพศึกษาระดับปริญญาตรี ให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาบัณฑิต ระดับปริญญาบัณฑิตและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาด้านวิชาชีพและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปัจจุบันการจัดการศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมี 14 คณะและ 35 วิทยาเขต จากสภาพธรรมชาติของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่มีความหลากหลาย มีความเป็นสหวิทยาการ มีการจัดการศึกษาหลายระดับ หลายพื้นที่ หลายภูมิภาค ผู้บริหารของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจึงได้ร่วมกันสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนา กำหนดทิศทางของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลอันเป็นการร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อหาแนวทางพัฒนางานในอนาคตที่จะทำให้สถาบันก้าวไกลอย่างมั่นคงและเป็นองค์กรของรัฐที่จะพัฒนาให้กับประเทศ ดังนั้น สถาบันจึงมีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่ทันสมัย สามารถยืดหยุ่นตามความต้องการของสังคมได้และมีนโยบายปรับแผนการผลิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ

ให้แก่ท้องถิ่นชุมชนสังคม พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา มุ่งเน้นความเป็นสากล ความเป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้เป็นพลเมืองดี สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นการศึกษาเรื่องความสนใจใฝ่รู้ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ มีวินัยในตนเอง ดำรงตนในระบอบประชาธิปไตยและความเป็นไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ส่วนกลยุทธ์ของสถาบันฯ ได้มีการสำรวจตลาดแรงงานเพื่อวางแผนการผลิตบุคลากรตามความต้องการของตลาด รวมทั้งปรับปรุงเนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานในปัจจุบัน โดยให้ความร่วมมือกับ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ในการจัดทำหลักสูตรให้มีมาตรฐานและประเมินผลหลักสูตรให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อเป็นแนวทางสู่การประกันคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังคำขวัญที่ว่า "ราชมงคลสร้างคนสูงงานเชี่ยวชาญเทคโนโลยี" (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2540 : 1-12)

คณะศิลปกรรมเป็นคณะหนึ่งในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2518 โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 3 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตรบัณฑิต
2. หลักสูตรศิลปกรรมบัณฑิต
3. หลักสูตรศิลปบัณฑิต

ปัจจุบันคณะศิลปกรรมได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกออกแบบ ศิลปประยุกต์ สาขางานเฉพาะออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เริ่มใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2519 และได้ผลิตบัณฑิตสาขางานเฉพาะออกแบบผลิตภัณฑ์ นี้จากรุ่นที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ.2541 เป็นจำนวน 22 รุ่น มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาได้เข้าไปเป็นอาจารย์ผู้สอนระดับ อาชีวศึกษาและประกอบอาชีพหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน ในปัจจุบันแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานผู้ใช้บัณฑิตทางศึกษาศาสตร์มีปริมาณความต้องการที่น้อยลง แต่ความต้องการบัณฑิตในสายวิชาชีพกลับมีปริมาณความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, คณะศิลปกรรม, 2538 : 1-8)

นอกจากนี้การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 ช่วงกลางแผน (พ.ศ. 2535-2537) ของคณะศิลปกรรมพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษา คณะศิลปกรรม ผลิตบัณฑิตสายศึกษาศาสตร์ ประมาณ 95 % ของบัณฑิต ทั้งหมด ซึ่งดำเนินการมาเป็นเวลา 20 ปี จากปริมาณและจำนวนต่อความต้องการของตลาดแรงงานใน ภาคราชการโดยเฉพาะอัตราการรับเข้าบรรจุเป็น

ราชการควรมีจำนวนน้อยมาก (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, คณะศิลปกรรม, 2538 : 8) จึงทำให้การผลิตบัณฑิตสายวิชาชีพควรมีแนวโน้มที่จะลดปริมาณการผลิตลง จากผลการวิจัยของวาสนา เจริญวิเชียรฉาย (2540 : 6) เรื่องการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ปีการศึกษา 2540 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานแล้วส่วนใหญ่จะทำงานในหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ บริษัทเอกชน ร้อยละ 58.41 งานธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23.75 ส่วนราชการร้อยละ 11.88 รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.97 ธุรกิจของบิดามารดาญาติพี่น้องร้อยละ 2.92 นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาส่วนมากต้องการทำงานในหน่วยงานบริษัทเอกชนมากกว่าการรับราชการและผลการวิจัยไปสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสวัสดิ์ ศรีศราวกร(2537 : 58-62) เรื่องติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกออกแบบศิลปประยุกต์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 2532-2534 ผลการวิจัยพบว่าผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีการศึกษาส่วนมากไม่ประกอบอาชีพครูแต่ประกอบอาชีพทางด้านอื่นๆ ได้แก่ เป็นนักออกแบบพาณิชย์ศิลป์ ร้อยละ 27.63 นักออกแบบตกแต่ง ร้อยละ 38.16 และเป็นนักออกแบบผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 25.00 ส่วนน้อยจะประกอบอาชีพครู ร้อยละ 9.21 จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาต้องการประกอบอาชีพนักออกแบบมากกว่าอาชีพครู ทั้งนี้เพราะตลาดแรงงานมีความต้องการนักออกแบบมากกว่าอาชีพครูและรายได้ทางสายวิชาชีพที่มีรายได้ที่สูงกว่า ทำให้การผลิตบัณฑิตไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาประกอบอาชีพครู นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะศึกษาสายวิชาชีพออกแบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ รัตนวงศ์ (2533 : 143) เรื่องแนวโน้มหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในปีพุทธศักราช 2545 ที่มุ่งผลิตบัณฑิตด้านสาขาวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มจำนวนนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาประยุกต์และวิจิตรศิลป์ อีก 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2545) แนวโน้มจำนวนนักศึกษาสาขานี้จะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.98 ผลการวิเคราะห์แนวโน้มจำนวนนักศึกษา ในแต่ละช่วง 5 ปี มีดังนี้

ปีการศึกษา 2535 แนวโน้มจำนวนนักศึกษาจะเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2531 ร้อยละ .40

ปีการศึกษา 2540 แนวโน้มจำนวนนักศึกษาจะเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2535 ร้อยละ .39

ปีการศึกษา 2545 แนวโน้มจำนวนนักศึกษาจะเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2540 ร้อยละ .93

จากผลการวิจัยดังกล่าวมานี้ทำให้ทราบแนวโน้มของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาที่มีความต้องการจะเรียนต่อในกลุ่มสาขาวิชาประยุกต์และวิจิตรศิลป์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปริมาณความต้องการของนักศึกษาที่จะศึกษาต่อในสายวิชาชีพมากขึ้นและแนวโน้มของตลาดแรงงานที่มีความต้องการผู้สำเร็จการศึกษาสายวิชาชีพมากกว่า ทำให้นักศึกษาส่วนมากมีความสนใจที่จะศึกษาสายวิชาชีพมากกว่าที่จะศึกษาสายศึกษาศาสตร์

จากสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาและการออกแบบอุตสาหกรรม เห็นว่านักออกแบบผลิตภัณฑ์ก็มีความสำคัญและมีส่วนช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศชาติได้

อรพินท์ พานทอง (2538 : 6-12) ได้เขียนบทความเรื่อง " การออกแบบอุตสาหกรรม (Industrial Design) ศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม " ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาที่สอนด้านการออกแบบอุตสาหกรรมไม่มากนักและจำนวนบัณฑิตที่ผลิตแต่ละปียังมีจำนวนจำกัด จัดอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาชีพขาดแคลน ซึ่งรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนการเพิ่มจำนวนการผลิตบัณฑิตตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาระยะที่ 7 และเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่จะผลิตนักออกแบบอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ทั้งในลักษณะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสหสาขาและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

สุภาวดี พันธอำพน (2535 : 152-159) ได้เขียนบทความเรื่อง " ศิลปศึกษาเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ " ได้กล่าวไว้ว่า นักออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมในปัจจุบันเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลเป็นอย่างมากในวงการธุรกิจและวงการอุตสาหกรรม เนื่องจากนักออกแบบสามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของตลาดและสามารถคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป. : 80) กล่าวถึง อุตสาหกรรมไทยในทศวรรษ 1990 ได้แก่ อุตสาหกรรมของเล่น อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง เซรามิก ผลิตภัณฑ์พลาสติก ดอกไม้และต้นไม้ประดิษฐ์ เครื่องกีฬาและนาฬิกา เป็นต้น มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูงทั้งจากผู้ผลิตภายในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศที่มาใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการผลิต เพื่อการส่งออกอุตสาหกรรมกลุ่มนี้จะเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญของไทยในทศวรรษ 1990 ด้วยเหตุนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมบริการจึงคาดว่าจะมีบทบาทมากที่สุดในอนาคต ได้แก่ การให้บริการด้านออกแบบสินค้าอุตสาหกรรม (Industrial Design) ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ผู้ผลิตพัฒนาสินค้าสนองต่อความต้องการของลูกค้าในระดับที่สูงขึ้น นักออกแบบผลิตภัณฑ์จึงมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้นด้วย อีกทั้งจะช่วยให้สินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาดในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลที่นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษา ด้านการออกแบบอุตสาหกรรม และ บรรษัทเงินทุน อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ว่า ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรมที่ได้เจริญรุดหน้าไปเป็นอย่างมาก การพัฒนากำลังคนของประเทศอันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันทางด้านการผลิตน้กออกแบบเข้าสู่ตลาดวิชาชีพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องก้าวไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น แนวโน้มในการผลิตบัณฑิต จึงต้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาดังกล่าวเพื่อรองรับตลาดในอนาคต ด้วยเหตุนี้ สายวิชาชีพออกแบบผลิตภัณฑ์จึงมีความสำคัญและมีส่วนช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศชาติได้

คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้เล็งเห็นความสำคัญในการผลิตบุคลากรทางด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประเทศชาติได้ จึงได้บรรจุโครงการเปิดสอนหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของคณะศิลปกรรม เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, คณะศิลปกรรม, 2538 : 3) โดยหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ จะรับนักศึกษาที่สำเร็จ การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในสาขาวิจิตรศิลป์ ออกแบบศิลปประยุกต์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องและผู้สำเร็จการศึกษาจากมัธยมศึกษาตอนปลายหรือวุฒิที่เทียบเท่าเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (2540-2544) คณะศิลปกรรมได้กำหนดเป้าหมายจัดเตรียมความพร้อม ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยของทุกภาควิชาให้มีความพร้อมภายในปี 2543 หรือ ปี คศ.2000 เพื่อเตรียมสำหรับการพัฒนาบัณฑิตด้านศิลปกรรม ขยายโอกาสการศึกษาในระดับปริญญาตรีสู่ภูมิภาคที่มีความพร้อมมากขึ้น พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพบุคลากรในสายศิลปกรรม สนับสนุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพของนักศึกษา สายศิลปกรรมและทางคณะศิลปกรรม มีความต้องการงบประมาณในส่วนต่างๆ ในอัตราสัดส่วนที่เพิ่ม

ดังนั้น ในการจะเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้นั้นจะต้องจัดทำ " หลักสูตร " ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการผลิตบัณฑิต เพราะหลักสูตรคือ แนวทางการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนและภาพของผลผลิต คือบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมว่าจะต้องเรียนรู้อะไรและต้องมีทักษะร่วมทั้งทัศนคติที่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายตามลักษณะของสถาบันแต่ละแห่ง ทั้งนี้หลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532 : 1)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางพิจารณาการนำเสนอหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และในการนำเสนอหลักสูตรนี้ได้เลือกนำเอาเทคนิคเดลฟายมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพราะมีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการสอนวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งผู้บริหารทางด้านการจัดทำหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานออกแบบผลิตภัณฑ์ในสถานประกอบการ ซึ่งการจัดทำหลักสูตรผู้วิจัยได้ยึดกรอบทฤษฎีการจัดทำหลักสูตร ของไทเลอร์ (Tyler, 1949) และทาบ (Taba, 1962)

แนวคิดในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์ (Tyler, 1949 : 1) คือ หลักการและเหตุผล ซึ่งได้ตั้งคำถามพื้นฐานไว้ 4 ประการ ในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่า วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุแล้ว

ทาบ (Taba, 1962) เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรคล้ายกับของไทเลอร์ เป็นผู้ทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยทาบ (Taba, 1962 : 12) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากล่างขึ้นไปสลับ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้วินิจฉัยความต้องการแล้ว
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ที่กำหนดแล้วจะช่วยให้เลือกเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกนี้ นอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วัย และความสามารถของผู้เรียนแล้วเนื้อหาสาระยังต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย
4. จัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกได้ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา ภูมิภาค ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงปัจจัยที่เป็นหลักการพื้นฐานของหลักสูตรว่าอย่างน้อยได้แก่ ผู้เรียน กระบวนการเรียน ความต้องการของสังคม วัฒนธรรม และเนื้อหาวิชา ในการพัฒนาหลักสูตรจึงต้อง วิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม ศึกษาลักษณะผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนวิเคราะห์ธรรมชาติ ความรู้เพื่อใช้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทราบได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้น โดยไม่รวมการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้นทั้งของไทเลอร์ (Tyler, 1949) และทาบา (Tabá, 1962) ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และใช้เป็นกรอบพื้นฐานในการศึกษาวิจัยภายใต้เทคนิควิธีการเดลฟาย เพื่อนำเสนอหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในประเด็นหลัก 6 ด้านต่อไปนี้

1. แนวทางการนำเสนอหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. โครงสร้างของหลักสูตร
4. การเลือกเนื้อหาวิชาในหลักสูตร
5. การจัดการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ด้วยเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการที่ต้องการนำเสนอหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรม และความต้องการบัณฑิตในสายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผู้วิจัยจึง คาดหวังว่าผลจากการวิจัยจะได้มาซึ่งความคิดและแนวทางอันจะเกิดคุณประโยชน์ในการจัดร่างหลักสูตร ให้เป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้และบังเกิดประสิทธิภาพต่อการผลิตบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรศิลปบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อประมวลสรุปเป็นแนวทางจัดทำหลักสูตรศิลปบัณฑิต สนองการบรรจุโครงสร้างหลักสูตรใหม่ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งกำหนดการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 33 ท่าน จำนวน 3 รอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนะและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประมวลและนำเสนอหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ดำเนินการดังหัวข้อต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น และตอบแบบสอบถามตามเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติดังนี้

1.1 คณาจารย์ที่สอนทางด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ออกแบบอุตสาหกรรม ศิลปอุตสาหกรรม ที่มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี ในสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งสิ้น 11 ท่าน

1.2 เป็นผู้บริหาร ตำแหน่งคณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา รวมทั้งผู้บริหารงานทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำหลักสูตรจำนวน 11 ท่าน

1.3 เป็นนักออกแบบผลิตภัณฑ์และผู้ที่มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญทางด้านงานออกแบบผลิตภัณฑ์ จากสถานประกอบการเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 11 ท่าน

สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 33 ท่าน (ดูรายชื่อที่ภาคผนวก ก.)

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสังคมที่จะจัดหลักสูตรเกี่ยวกับด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามวงเค้าโครงหลักสูตร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษามา กำหนดกรอบในแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (check list) และปลายเปิด (open-ended-form) ให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2.2.2 แบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้ จากแบบสอบถามรอบที่ 1 นำมาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมากที่สุดเข้าด้วยกัน และคงรูปภาพและสำนวนเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แบบสอบถามรอบที่ 2 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลอง (try - out) กับผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คนตอบโดยการให้อันดับความสำคัญของข้อความ แต่ละข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าจะมีแนวทางเป็นไปได้มากที่สุดแล้วนำคะแนนรวมในด้านต่างๆ และคะแนนทั้งหมดของแบบสอบถาม ทั้ง 8 ฉบับ มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability)

2.2.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาหาค่ามัชฌฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของคำถามแต่ละข้อเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ ที่ใช้ข้อความเดิมโดยเพิ่มเติมตำแหน่งของค่ามัชฌฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นตอบ ให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนทบทวนคำตอบในรอบที่ 2 ของตนแล้วตอบกลับมาอีกครั้ง ในการตอบแบบสอบถามนี้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มทั้งหมดเพียงใด และเพื่อจะได้พิจารณาว่าเห็นด้วยกับความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ หรือไม่หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์นั้น แบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้เป็นรอบสุดท้ายของการถามในการวิจัยครั้งนี้การแปรผลจากคำตอบในรอบนี้สรุปเป็นการคาดการณ์ แนวทางในการนำเสนอหลักสูตร ศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองส่วนหนึ่งและบางส่วนส่งทางไปรษณีย์ โดยได้ติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองส่วนหนึ่งและรอรับคืนทางไปรษณีย์บางส่วน ในกรณีที่ผู้วิจัยรอรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการติดตามแบบสอบถาม โดยใช้การโทรสอบถามเพื่อนัดวันไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และขอความกรุณาให้ส่งคืนทางไปรษณีย์บางส่วนโดยผู้วิจัยจะใส่ซองและติดแสตมป์ส่งกลับมายังผู้วิจัย

4. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ผู้วิจัยนำข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อความที่เป็นคำถามปลายเปิดมาวิเคราะห์เนื้อเรื่อง เพื่อนำมาสร้างข้อคำถามสำหรับรอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยพยายามคงรูปภาพและสำนวนเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ ข้อคำถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 นี้จะนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยมและพิสัยควอไทล์ของแต่ละข้อความสำหรับ รอบที่ 2 อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ และให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันความคิดของตน

5. นำเสนอหลักสูตร

6. สรุปผลการวิจัยอภิปรายและข้อเสนอแนะ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง หลักสูตรที่จัดการศึกษาเพื่อผลิตนักวิชาชีพการออกแบบผลิตภัณฑ์
2. คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หมายถึง หน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนทางด้านศิลปะระดับปริญญาตรี สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
3. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หมายถึง สถาบันซึ่งมีฐานะเป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันอยู่ที่ ถนนรังสิต-นครนายก ตำบลคลองหก อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้โครงร่างหลักสูตรปริญญาศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2. ผลของการวิจัยจะช่วยให้การจัดทำหลักสูตรศิลปบัณฑิต วิชาเอกออกแบบผลิตภัณฑ์ ของคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคม อีกทั้งยังช่วยเป็นแนวทางในการผลิตบัณฑิตทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย